

MÜLLER PÉTER:
LUGOSI (A VÁMPÍR ÁRNYÉKA)

DRACULA KÖNNYEI

Cseke Péter (Ed Wood) és Darvas Iván (Lugosi) (Csernus Ági felvétele)

Meg kell a szívnek szakadni.

Láttak már pityergő kísértetet? Panaszkodó vámpírt, aki elregéli, hogy bizony nehéz sorsa volt? Avagy öregedő világsztárt, aki szerepével meghasonulva tengeti elaggott napjait?

Müller Péter darabja egy hollywoodi magyar színészszász kalandos életútjának végső intimitásaiba avatja be nézőit. Lugosi Béla, vámpírszerepek specialistája, korabeli horrorfilmcsillag és szexszimbólum élemedett korára rájön, hogy eltékozolta tehetségét, eleven szörnyeteggé lett önmaga és környezete előtt, s úgy rákövesedett a vámpírszerep fekete-vörös palástja, hogy már maga sem tud belőle kibújni.

Szegény Lugosi teljesen meghasonlik, narkós lesz és alkoholista, rajongva szeretett ifjú asszonyát szabályosan elüldözi maga mellől rettenetes rigolyáival és önpusztító életmódjával, kórházba kerül, ahonnan csak baráti segédlettel jöhet ki élve, sokadszor újranősül, ezúttal már egy mártír rajongóval kell beérnie, ám még az esküvője előtti percek-ben is evkori szerelmét hívogatja egy

telefonfülkéből, mielőtt utoljára igába hajtaná fejét.

A Madách Színház Darvas Ivánt hívta vendégül a legendás figura megformálására, az ő Lugosija persze kajánul és ördögien kacag mindenben, megengedheti magának, hogy szörnyeteg legyen, sőt ez a valódi szerepe, amit jórészt Darvas épít fel magának: mitikus sugárzású színészszörnyeteg. A rigolyás sztár darabbeli képére rávetül a hírneves vérszívó borzongató alakja, s az elaggott vámpír-idol valóban úgy riogat, mint valamiféle kísértet.

Emlékműtörédék ez a darab egy hajdani világsztárnak, akit az író fel akar támasztani a feledés homályából, amolyan ismeretterjesztő célzatú filmtörténeti lecke Amerikába szakadt hírhedett hazánkfíáról, s persze jutalomjáték a címszereplőnek, Darvas Ivánnak, aki évtizedek után visszatérhet egykori sikerei színpadára. Mindehhez vendégül hívták a Madáchba világhíres filmrendezőnket, Szabó Istvánt, a papírforma tehát üzembiztosan sikert ígér.

A gondok Müller Péter darabjával kezdődnek: a Lugosi-sztori drámai történetnek

meglehetősen sovány, laza monológfoszlányok halovány füzére, némi divatos narrációba csomagolt epikai körítéssel feltupírozva, meg néhány villanásnyi konfliktus kinagyított állóképe. Hullámzó színvonalon kivitelezett s még hullámmóbb intenzitással elmesélt és eljátszott tirádák hosszú sora, ami anyagát illetően bőven elegendő lenne egy zenés játékhoz, ám vajmi kevés egy valóságos drámához. *A vámpír árnyéka* szerzője ugyanakkor azt a kevéske mondanót, amit közölni akar a publikummal, meglehetősen szájbarágóan mondja el - talán a gyengébbek kedvéért. Egy-egy frappánsan szellemes és szentenciaszerű mondat időnként önálló életre kel a hosszadalmas monológokban, a mű egésze mégis jobbára komplett közhelyek gyűjteménye a színészsors gyötrelmeiről, a férfi-nő kapcsolat csapdáiról, a barátság örök érvényéről stb.

A könnyű kézzel megmintázott, sikamlósan pikáns bulvársztorit s a kissé tétova előadást is Darvas Iván játéka fényesíti át, s tölti meg valódi színi életismerettel. Öröm látni, milven mélyről örvő kaián cinizmussal és ör

dögi rafinériával adja el magát, s csavarja el környezete fejét ez az öreg amorózó. Visszhangzóan gúnyos kacagása életundort, gögőt, megalázottságot és kiégettséget takar, jeges kacaja egy mesterség csúfos kiszolgáltatottságáról is tudósít, úgy, hogy belőle a halál fagyos lehelete árad. Szegény Dracula, valószínűleg ő unja magát legjobban, hiszen már betéve ismeri önmaga gesztusait, begyakorolt reflexeit, a könnyed megoldások szívfacsaró módozatait, az öncsalások komplett koreográfiáját. Darvas elegánsan és hatásosan adja a hasadt lelkű, formátumos művész leépülésének csúfondáros tragikomédiáját: tökéletesen kívülről láttatja a színész ócska ripacsériáját, rutinná kopott mesterségének olcsó fogásait, hatásvadás gesztusait.

Egy kórházi jelenetben például tolokocsis ápolót játszik, akihez filmstáb érkezik, amolyan „délutáni kis színeszt” fölveendő. A siránkozó aggastyánt, a narkóba és alkoholba fásult, életunt színészt imitáló rozoga férfi egy pillanat alatt vedlik át ragadozó játékoská, akinek kisujjában van a szakma, aki halálosan komoly arccal blöfföl, s aki olyan szív-szaggatóan képes a kamerába búgni, hogy rég látott nők szíve is összeszorul szózatára. Aztán ahogy kikapcsolják a jupiterlámpákat, azonmód visszavedlik trottyos civillé, „ez rendben volt, fiúk”, hajtítja a filmesek után gúnyos és önironikusan fennhéjázó szavait, s már gurul is kifelé.

Darvas metsző és élveteg öniróniája nemcsak életet, hanem humort is csepegtet a bágyadt játékba, a jól ismert, melegen zengő hang a jól ismert hangsúlyokkal úgy szól a Madách újjávarázsolt, öblös színpadán, mint egy nemes veretű, patinás mélyhegedű. Megvan az ereje hozzá, hogy betöltse a hatalmas színpadot - a mikrofonos erősítés disszonán-

Az ugyancsak vendégül hívott Igó Éva méltó partnere a címszereplőnek a szenvedélyesen rajongó, majd végképp kiábrándult feleség, Lillian Arch szerepében. Igó precízen és roppant kulturáltan mintázza meg egy keménnyé érő, céltudatosan hisztérikus nő portréját a rajongó bakfistól a hűséges társan át a kiégett asszonyig, aki férje halálos ágyánál jut el a végső felismerésig szörnyeteg párja igazi jellemét illetően. A népes szereplőgárdából megemlítenő még Kiss Mari roppant mulatságos és kissé elrajzoltan csetlő-botló mártír utolsó felesége, Cseke Péter örökös és hűséges házibarátja, valamint Trokán Péter snájdig amerikai magyar orvosa.

Szabó István, akinek legutóbbi nagyszabású és gyönyörűséges filmeposztát többen identitáskutató szociálpszichológiai traktátusnak nézték, filmes panoptikumot és vámpírfilm-mitológiát álmodott a Madách Szín-ház mozgalmas színpadára a vadonatúj, sokfunkciós színi gépezetet működtetve. A mozzipanoptikum bábbá dermedt figurái mozgó-járdán kocsiznak át a színen, a magasba velő, hatalmas, kanyargós lépcsősor, amely a színtér meghatározó eleme, időről időre forogni kezd, a nyitó jelenetsorokban horrorfilmek vakító villámfényei villóznak, s festik éjsötétté az eget, Dracula gróf társai báb-maszkokban elevenednek meg a filmtörténet kezdeteiről, s a szereplők egynémely hangsúlyosabb monológiát a háttérben kifesztett filmvászon^a kivetítve is láthatjuk. Mindezek a hatáselemek a látvány artisztikumát szolgálják, s némi mozgalmasságot kölcsönöznek a játéknak, ám aligha feledtethetik a darab üresjáratát. Götz Béla és Ignjatovic Kristina díszlettervezők is a filmes vámpírmitológia kellékeivel népesítik be a hatalmas

fehér füst gomolyog a színpadon, s a fényes háziköntösben magányosan alkoholizáló Lugosi lakosztálya is horrorfilmes miliőt mintáz (a jelmeztervező Szabó filmjeinek állandó munkatársa, Szakács Györgyi).

A színházi és filmes masinéria olajozottan működik, a színpadi építmény hangtalanul elforog, a mozgójárdák siklanak, a süllyesztők süllyesztenek, s Darvas Iván, ez a pazarul rutinos művész képes egyedül kitölteni a halovány darab hiátusait, újraírni a játékot, s drámát álmodni oda, ahol nincs más, csak csillogó üresség. Mégis, talán jobban járt volna Darvas egy súlyosabb drámai szereppel, s lehet, hogy a prózai mű színrevitelére először vállalkozó Szabó István is jobban járt volna valamely unt, hűvös klasszikussal. Azt meg majd a Lugosi-széria hossza dönti el, hogy a Madách közönségének sok ez, vagy kevés.

KOVÁCS DEZSŐ

Müller Péter: Lugosi (A vámpír árnyéka) (Madách Színház)

Díszlettervező: Götz Béla és Ignjatovic Kristina. Jelmeztervező: Szakács Györgyi. Koreográfus: Molnár Ferenc. Zeneszerző: Kocsák Tibor. Asszisztens: Szászi Zsuzsanna. Dramaturg: Springer Márta. Zene: Kocsák Tibor. Játékmester: Tatár Eszter. Rendező: Szabó István.

Szereplők: Darvas Iván, Igó Éva, Kiss Mari, Cseke Péter, Trokán Péter, Lőte Attila, Bajza Viktória, Horesnyi László, Bognár Zsolt, Menszátor Magdolna, Bodor Tibor, Lelkes Agnes, Turek Miklós f. h., Galbenisz Tomasz, Röhler Balázs, Kéry Gyula, Victor Gedeon, Pavletits Béla f. h., Veszelinov András, Kis Endre, Bakos Ilona, Zádori László, Szajkó József, továbbá a Madách Színház táncára és csaportos szereplői

MÜLLER PÉTER: BÚCSÚELŐADÁS

Bohócok a vérzivatarban

A kortárs magyar dráma meglehetősen mostoha sorsra kárhoztatik színpadjainkon. Ha egyáltalán eljut a bemutatóig, hosszú sikerzériát nemigen fut be, s végképp nem jellemző, hogy később a színházi repertoár szerves részévé válik. Kivételek persze akadnak, a közelmúltból is lehetne néhány ellenpéldát mondani, ám ha az utóbbi húsz év drámatermését végigkövetnénk, keserűen kellene konstatálnunk, hány frissen írott dráma merült a feledés homályába. Müller Péter 1983-ban, Kaposvárott bemutatott (ám jóval korábban íródott) *Búcsúelőadása* sem tartozik a sűrűn játszott művek közé, holott kifejezetten használható színházi nyersanyagnak tűnik.

A darab cirkuszban játszódik. A csödbe ment Stevan & Cavalleri cirkusz utolsó előadására a Fehérbohóc meghívta egykor világhírű kollégáit. Nem hagyományos bohóc-

számokat mutatnak be azonban, hanem színházat játszanak. Erre apropót a történelem szolgáltat; a második világháború után vagyunk ugyanis, az amerikai cirkusz pedig egy nem mindennapi tervbe bukkott bele: meg akarták szerezni Mussolinit, hogy ketrebben mutogathassák a nézőknek. Most, kevéssel a szörnyűségek után a Duce bukásának történetét elevenítik meg. Am a mutatvány nem úgy sikerül, ahogy azt a háború elől Amerikába emigrált Fehérbohóc elképzelte; kollégái ugyanis valóban átölték a háború borzalmaikat, s emlékeik erősebbnek bizonyulnak az írott szövegénél. A történelmi dráma helyett a bohócok saját emberi drámája kerül előtérbe, az előadás kilép saját medréből, a szereplők irányíthatatlanná, ellenőrizhetetlenné válnak.

Talán ebből a rövid tartalomismertetőből is kiderül, hogy a darab több és többféleképpen kibontható motívumból

padi megvalósítása pedig igen sokféle lehet, attól függően, hogy a rendező fantáziáját mi mozgatja meg leginkább. Igaz, a dráma nem különösebben mély, problémafelvetésében, emberábrázolásában sok a sablon, a közhely, a dialógok gyakran inkább tetszetősek, mint őszintén hitelesnek tűnők, ám a különböző idősíkok, illetve a játszott és megélt szerepek (egyáltalán: szerep és valóság) ütköztetése számos lehetőséget kínál. Erősen teátrális, a cirkuszi-színpadi mutatványokat felerősítő, ötletgazdag megvalósítás éppúgy elképzelhető, mint egy hagyományosabb, az emberi drámákat realizisztikus eszközökkel kibontó produkció; a „cirkusz-színház”-metafora éppúgy kibontható, mint a Fehérbohóc és Bánó szembenállásának életfelfogásbeli, morális és esztétikai indokai. Hozzáteendő: mindenképpen az alapmű erényei közé tartozik, hogy szerzőjétől távol áll a didaxis, figurái nem egyne